

Het 'ABCD' van praten over radicalisering met jongeren

Is deze jongere aan het radicaliseren? Is het iemand die wil uitreizen? Is de jongere radicaal of gevaarlijk extreem? Als professional ga je het gesprek aan om daar achter te komen. Het kan knap lastig zijn. Wat werkt wel, wat werkt niet?

Praten met jongeren over sterke idealen, strijden voor religie? Dit werkt dus niet: afkeuren, er tegenin gaan, belachelijk maken, niet serieus nemen, onkundig weerleggen, belerend zijn, vergelijken met situaties uit het verleden, kwaad worden, overtuigen en waarschuwen. Het effect is dat je het contact verliest.

In gesprek

Een jongere die overtuigd is van radicaal gedachtegoed, is lastig te beïnvloeden. Maar onderschat je invloed als betrokken volwassene niet. Een effectieve manier om met de jongere in gesprek te gaan is de 'judo stijl'. Dat is 'meebuigend ombuigen'. We noemen het de ABCD-methode. Uit ervaring blijkt dat je met deze methode meer kans hebt om tot een werkelijk gesprek te komen.

A = Afstemmen en Aansluiten

B = Bezorgdheid tonen, Binding versterken

C = Confronteren, Contra informatie geven

D = Doel heroverwegen, Doorgaan op zinvol pad

A Afstemmen, aansluiten

Om contact te krijgen is het belangrijk om aan te sluiten bij de jongere. Laat merken dat je luistert. Laat merken dat je graag wilt weten wat er in hem/haar leeft. Reageer rustig, ook als je 'heftige' uitspraken hoort. Zoek het waardevolle in de visie van de jongere, wat het voor hem/haar betekent. Je doet dat bijvoorbeeld zo:

Ik zie dat je je geloof serieus neemt...

Ik waardeer het dat je veel over hebt voor je geloof...

Ik kan me voorstellen dat je het vreselijk vindt dat er zoveel mensen lijden

Wat goed dat je niet alleen maar voor jezelf leeft...

Ik zie dat je een serieus leven wilt leiden...

Vraag zonder te oordelen door tot je begrijpt wat de jongere beweegt. Je wilt als het ware 'door de ogen' van de jongere kijken.

Ik wil je graag begrijpen, vertel me, hoe komt het dat je dat zegt...

Ik begrijp het nog niet goed, wat bedoel je met ...

Wat betekent je geloof voor jou? Kan je me dat uitleggen?

Neem de tijd voor dit gesprek en ga er meer door tot je begrijpt wat deze jongere op dit moment in zijn of haar leven beweegt. Vanuit A kom je automatisch naar B.

Enkele tips, want dit kan lastig zijn

Het vergt vaak het opzij zetten van je oordeel! Het gaat hier namelijk om begrijpen (en niet om begrip). Blijf geïnteresseerd doorvragen. Gebruik liever geen 'waarom'-vragen. Want 'waarom' klinkt vaak aanvallend. Gebruik liever 'hoe komt het...'. Zeg niet 'ja-maar'..., want dat klinkt als 'nee'.

Je hoeft voor dit gesprek geen expert te zijn in de islam, je kunt juist veel vragen stellen als je dat niet bent. Ga in dit gesprek niet op zoek naar *andere* informatie. Ga niets 'halen'. Het gaat niet om 'scoren' in dit gesprek. Jongeren voelen het als je 'vist' naar andere namen, ronselaars, ontmoetingsplaatsen enz.

En het belangrijkste: je moet je interesse menen. Vooral jongeren voelen onechtheid aan!

B Bezorgdheid uiten, binding versterken

Als je begrijpt en kunt meevoelen wat er in de jongeren omgaat, kan er binding ontstaan. Als betrokken volwassene is het belangrijk dat de jongere voelt dat jij om hem/haar geeft en dat hij/zij erbij hoort. Je toont je bezorgdheid bijvoorbeeld zo:

Ik wil graag dat je volgend jaar je diploma haalt...

Ik zal je missen als je weg bent...

Ik maak me zorgen over je toekomst...

Ik ken je ouders, je moeder zal vreselijk ongerust zijn als...

Ik maak me er zorgen over dat je geen goede beslissing zal nemen...

Ik zou het heel erg vinden als jou iets overkomt...

C Contra-informatie geven, confronteren

Je komt pas bij C. als de jongere jou die ruimte geeft in het gesprek. Het is de C van contra¹-informatie geven en confronteren met onjuistheden in de radicale denkbeelden. Je kunt alleen met contra-informatie komen als je Aansluiting en Binding hebt.

De onderstaande contra-informatie is waar. Het is gebaseerd op feiten. Het komt van mensen uit de strijdgebieden met deze ervaringen. Er zijn jongeren die heel graag terug willen maar niet terug kunnen. Bepaal welke contra-informatie voor de leerling goed is om te weten. Je vertelt dit uit betrokkenheid.

Hieronder wat voorbeelden. Je zegt dan *'Het is belangrijk dat jij dit ook weet:...'*

- Op internet is 90% van alle islam informatie salafistisch en een deel daarvan is gewelddadig. Je krijgt via internet geen goed beeld van de wijsheid van de islam.
- Het eerste dat veel salafistische organisaties van je vragen is om niet meer zelf te denken. De islamgeleerde weet altijd wat jij wel en niet mag en wel moet.
- Je krijgt van de geleerden of organisatie mogelijk het advies om niet meer naar je ouders, familie en school te luisteren, om hen niet meer te geloven. Ze zullen je misschien ook voor zo'n gesprek als wij nu hebben waarschuwen. Dat is de manier waarop jongeren 'geronseld' worden. De organisatie kan je uiteindelijk alles laten doen, ook moorden plegen bijvoorbeeld.
- Een deel van je medegelovigen is nauwelijks gemotiveerd door het geloof. Ze hebben ruzie thuis, op school lukt het niet, ze hebben schulden, of ze hebben een strafblad en ze willen ontsnappen aan al die ellende. Ze zoeken feitelijk een nieuwe familie om bij te horen.
- Weet je dat een deel van de uitgereisde personen weggegaan is voor het avontuur. Ze zoeken de kick. Anderen willen snel beroemd worden. Er zijn ook mensen die van nature wreed zijn en graag verkrachten, kwellen en moorden omdat ze sadist zijn. Je moet weten dat je, naast mensen die voor hun geloof vechten, ook met dit type mensen te maken krijgt.
- Heb jij Marokkaanse roots? Je krijgt problemen als je ooit nog naar Marokko wilt. Een verdenking van banden met radicale organisaties kan er toe leiden dat je Marokko niet meer in mag. En dat kan ook voor je familie gelden. Je ouders en je broers en zussen komen Marokko ook niet meer in. Je familie daar kan in de problemen komen.
- De meeste mensen die gedood worden door aanslagen zijn moslims, gewone lieve vaders en moeders en kinderen. De meeste daders van dit geweld noemen zich ook moslim.
- Ben je vrouw? Vrouwen en meisjes worden door strijders als prostitué gebruikt. Op die manier mag je 'de strijders steunen'. Als ze genoeg van je hebben, word je aan een andere strijder weggegeven of uitgeleend. Als je daartegen protesteert, zeggen ze dat je geloof niet sterk genoeg is. Het kan ook zijn dat je de tweede vrouw van iemand wordt. Dat zeggen ze er niet bij als ze je ten huwelijk vragen!
- Als vrouw alleen kan je in een salafistische wereld geen stap zonder begeleiding zetten. Je kunt nooit meer alleen weg.
- Ben je een bekeerling? Dan vertrouwen ze je mogelijk nooit helemaal. Na verloop van tijd merk je: je wordt als bekeerling niet serieus genomen, je zult er nooit bij horen. Je loopt het risico om daardoor extra je best te gaan doen (extreem te worden).

¹ Contra-informatie wordt ook wel 'counter narrative' genoemd, het tegen-geluid

D Doel heroverwegen, doorgaan op een zinvol pad

Help de jongere om zijn/haar talenten nuttig in te zetten voor de idealen. Er zijn zoveel meer goede manieren om een bijdrage te leveren. Ga het gesprek hierover aan zodat de jongere zelf ook alternatieven ziet. *Je kunt ook op een andere manier belangrijk zijn voor je geloof:*

- Wees een goed voorbeeld voor je omgeving. Dan ziet iedereen dat islam vrede en waardigheid betekent.
- Ga de islam bestuderen: bestudeer alle stromingen van de islam. Je kunt dan een voorbeeld zijn voor andere jonge moslims. Onderzoek grondig waar jouw specifieke talenten het beste bijdragen aan de ideale wereld.
- Haal een schooldiploma en ga als (arts, bouwkundige, leraar, psycholoog, bouwvakker, boer) werken in een van die landen als die over vijf jaar weer opgebouwd worden.

Voor dat je in gesprek gaat nog even dit:

- Het is een methode die een leidraad wil geven. In de praktijk lopen de onderdelen mogelijk door elkaar heen. Luisteren is belangrijker dan welke methode dan ook.
- Kies voor het gesprek een moment waarop jij je oprecht en integer voelt.
- De jongere moet voelen dat je het beste met hem/haar voor hebt, anders ben je kansloos.
- Houdt er rekening mee dat je woorden **-ogenschijnlijk- niets uithalen**. Het kan zijn dat je bezorgdheid pas later effect heeft: bijvoorbeeld omdat de jongere jouw argumenten inzet tegen 'vrienden' die druk uitoefenen. Je maakt eventueel sluimerende twijfels wakker.
- Gebruik altijd alleen argumenten die voor jou waar zijn. Blijf integer.
- Vraag je zelf af: ben jij degene die dit gesprek moet doen of is iemand anders logischer? Overweeg een docent, mentor, jongerenwerker die de jongere (van vroeger) kent bij dit gesprek te vragen. Iemand waarmee de jongere al verbinding heeft ervaren in eerdere momenten scheidt veel vertrouwen.

Stoer doen. Meende de jongere het wel echt?

Door het ABCD-gesprek met de jongere krijg je een beeld van de denkwereld van de jongere. Misschien blijkt daardoor dat er geen serieuze zorg meer is. Jongeren zeggen "Ik steun ISIS" om stoer te doen. Ze tonen zogenaamde sympathie met terreurorganisaties om jou 'te shockeren'. Wees dan terughoudend met serieuze reacties zoals "wat goed dat je je geloof belangrijk vindt". De jongere gaat anders de eigen oppervlakkige uitspraak misschien opeens diep serieus nemen...

Er zijn vele redenen en mogelijkheden waardoor jongeren radicaliseren. Wat zie je bij de jongere:

- Rechtvaardigheid zoeken, ideale wereld nastreven?
- Identiteit zoeken, wie ben ik?
- Avonturier, sensatiezoeker?

Te ver heen voor een gesprek

Het is voorgekomen dat jongeren iedereen wisten te overtuigen dat ze niet weg zouden gaan ... en toch uitgereisd zijn naar Syrië. Deze jongeren wisten wat ze tegen hun ouders, docenten en de politie moesten zeggen. Er zijn lijstjes met tips gevonden om ouders, school en politie te bedriegen en ongezien de grens over te komen. Als jongeren dat soort dingen kunnen doen, dan helpt praten vaak niet meer.

Bronnen

- Bolt, A. en Wekke, I. van der (2012) *Dit is mijn leven, vriend. Begeleiden van jongeren in de straatcultuur. Handboek voor professionals*. Amsterdam, Uitgeverij SWP
- Chidi, H. en Limburg, J. (2010). *Samen de straat op. Wijkagent en jongerenwerker: een krachtig koppel in de wijk*. Zwolle, Travers
- Kaldenbach, H. (2014) *Respect, 99 tips voor het omgaan met jongeren in de straatcultuur*. Amsterdam, Prometheus
- Pouw, P. (2008) *Salaam. Een jaar onder orthodoxe moslim*. Amsterdam, Nieuw Amsterdam
- Weggemans, D.J., de Graaf, B.A., (2015) *Na de vrijlating, Een exploratieve studie naar recidive en re-integratie van jihadistische ex-gedetineerden*. Leiden, Politie en Wetenschap
- Roex, K.M.H.D., (2013) *Leven als de profeet in Nederland. Over de salafi-beweging en democratie*. Academisch proefschrift Universiteit van Amsterdam